

Lausunto

03.03.2023

Asia: VN/2465/2023

Lausuntopyyntö valtioneuvoston asetuseronnoksesta valtioneuvoston tiedonvälityksen ja uutismedioiden tukemiseen vuonna 2023

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Kiitos kutsusta toimittaa lausunto Suomen toistaiseksi ainoaa ja palkittua faktantarkistuspalvelua ylläpitävänä yhdistyksenä.

Yleiskommenttinamme tuemme voimakkaasti itsesääteelyyn sitoutuneen journalistisen median (JSN) tuentarvetta globaalien mediamurroksen keskellä vastattaessamme informaatioekosysteemimme markkinahäiriöille. Samalla suosittelemme, että Venäjän Ukrainaan kohdistaman hyökkäyssodan viimeistään kaikille näkyväksi tehneen informaatioekosodan konteksti otetaan huomioon samanaikaisen rakenteellisen medianmurroksen rinnalla. Suosittelemme myös, että EU:n puitteissa Suomenkin ajama oikeasti rakenteellinen toiminta terveemmän informaatioekosysteemin aikaansaamiseksi otetaan huomioon vähintään perustelumuiotissa. Mediamarkkinat mullistaneet teknologia-alustat ovat pohjimmiltaan markkinointiyrityksiä, joita ilman nykymedian tuen tarpeen käsittely ei ole mahdollista. Suomen luontevin viiteryhmä ovat muut pohjoismaat EU-lainsäädäntökehikossa ja lausuntoja mediaympäristön muutoksesta voi hakea myös pohjoismaisten faktantarkistajien ja tutkimusyliopistoiden teemaa käsittelevästä EDMO NORDIS-hankkeen materiaaleista: <https://nordishub.eu/>

Tämän tuki-instrumentin osalta toivomme, ettei pitkäjänteistä journalistista (JSN) julkaisutoimintaa mahdollistaneita yhdistyksiä suljeta pois tuen piiristä.

Faktantarkistuspalvelu Faktabaaria rahoittanut yhdistyksemme on vuodesta 2014 harjoittanut kovat laatuksiteerit täyttävää julkaisutoimintaa, jonka se on saattanut aina vapaasti kaikkien lukioiden käyttöön ja myös avointa CC4-lisenssiä vastaan muiden mediatoimijoiden käyttöön.

Faktantarkistuksia ei voi jättää maksumuurin taakse - lukijoilla on oikeus tietää perustelut jos riippumaton toimitus tarkistaa julkisessa keskustelussa esitetyn väittämän.

Faktantarkistuksen muista ansaintamalleista alustayhteistyö (ns. kolmannen osapuolen faktantarkistus esim Meta:n ylläpitämällä alustoilla) ei myöskään kata poliitikkojen julkisten sanomisten faktapohjaisuuden läpinäkyvää tarkistusta tarkkojen kansainvälisten standardien mukaisesti (IFCSN, EFCSN ja EDMO -tarkistuskoodistot) siinä missä tällaisen toiminnan yhteiskunnallinen merkitys korostuu erityisesti vaalien alla. Faktabaarin motto on ollut toimia alusta pitäen faktapohjaisen julkisen keskustelun puolesta, joten on erikoista josta se rajattaisiin kansalaisyhteiskunta-toimijan mahdollistamana tuen ulkopuolelle.

Yleisemmin Avoin yhteiskunta ry on toistuvasti vedottunut suomalaisen faktantarkistuspalevelumallin vkehittämiseksi journalistisen median kanssa ja lausunut tästä mm. LVM:lle 2018 konsultaatiossa.

<https://www.lausuntopalvelu.fi/FI/ProposalReport/GetSocialMediaReport?proposalId=dc02a4bd-dbbc-471d-bbba-ccceb7a9673&reportId=3636>

Paraikaa ja 2022 infomaatiosodan ja sosiaalisen median vetämän mediamurroksen kärjistytty perinteinen journalistinen media ei todennäköisesti resurssisyistä ole pystynyt merkittäviin uusiin avauksiin vastattaessa digitaalisen verkkoympäristömme infomaatiohäiriöihin (päällimmäisenä disinfomaatio), jonka takia akuutiksi tuettavaksi tarpeeksi ehdotamme JSN medioiden kanssa persutettavaa suomalaista faktantarkistumallia, joka vahvistaa journalistine verifikaatiokulttuuria samalla kun se pitää suomalaisen faktantarkistuksen ainakin pohjoismaisissa ja eurooppalaisissa verkostoissa 2024 EU-vaalien lähestyessä.

Puheenjohtajamme teki avoimen selvityksen temasta Sitran osarahoittamana ja yhdistys toivoo nyt että osa tukirahoista voi kohdistua myös tälläisen JSN -medioiden yhteistyötä, verifikaatiokulttuuria ja Suomen edustautumista riippumattomissa uusissa verkostoissa tukevaan toimintaan. Selvitys ja lisätietoja linkin päässä: <https://faktabaari.fi/nakokulmat/nakokulma-annetaanko-suomenkielinen-faktantarkistustoiminnan-jaada-eurooppalaisen-laaturkoodiston-ulkopuolelle-eu-vaalien-alla/>

Annamme mielellämme lisätietoja näkökulmistamme kaikille kiinnostuneille ja palaamme teemaan myös 5.4. Faktabaari Forum tilaisuutemme puitteissa.

Salo Mikko
Avoin yhteiskunta ry / Faktabaari